

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola
Közép- és Korajújkori Egyetemes Történeti Doktori Program

Doktori (PhD) disszertáció tézisei

PROHÁSZKA PÉTER

IMPERIUM ET BARBARICUM
KAPCSOLATRENDSZEREK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN A RÓMAI
BIRODALOM ÉS A BARBÁR NÉPEK KÖZÖTT A RÓMAI CSÁSZÁR- ÉS
KORANÉPVÁNDORLÁSKORBAN

Budapest, 2008

I.

A TÉMAVÁLASZTÁS JELENTŐSÉGE, A KUTATÁS CÉLJA

A római-barbár kapcsolatrendszer különböző elemeinek kutatása a második világháborút követően került mind a történeti, mind pedig a régészeti kutatás figyelmének középpontjába. Ezt a kapcsolatrendszert leginkább a mai kül- és gazdaságpolitikával tudnánk meghatározni, mely jelentős mértékben befolyásolta a Római Birodalom történetét. Rossz döntések és stratégiák ugyanis komoly károkat okoztak. A kapcsolatrendszer vizsgálatát az antik forrásokra, illetve a régészeti leletekre építve elsősorban a német kutatás kezdte el, majd az észak-, illetve közép-európai országok is fokozatosan bekapcsolódva dolgozták fel és elemezték országuk és terület részük írott és tárgyi emlékeit. Ezzel párhuzamosan haladt a római külpolitika eszközrendszerének feltárása, melyhez elsősorban az antik források szolgáltak támpontul. Az összehasonlító vizsgálatnál a Parthus, majd Szaszanida Birodalommal kapcsolatban alkalmazott eszközök is szerephez jutottak. Napjainkig elsősorban a római északi és dunavidéki tartományok és a közép-európai Barbaricum (Németország, Csehország és Lengyelország, Szlovákia) kapcsolatai állnak a kutatás figyelmének középpontjában.

A Kárpát-medence sajátos helyet foglal el a kutatásban. A római császárkorban területén két tartományt is létrejött: az Augustus idején római uralom alá került Dunántúlon Pannoniát, Erdélyben Traianus háborúit követően Daciát szervezték meg. Míg Pannonia az 5. századig a birodalom tartományai közé tartozott, addig Daciát Aurelianus császár kiűrtette és átengedte a barbároknak. Pannonia az 1. század második felétől jut egyre jelentősebb szerephez a római határvédelemben, amit a négy itt állomásozó legio is jelez. Már az 1. század első felében két olyan népcsoport – a kvádok és a szarmaták – telepedik le a határai mentén, akik a több mint négy évszázados egymás mellett élés ideje alatt széleskörű kapcsolatban álltak a Római Birodalommal. A népvándorláskorig újabb népek jelentek meg a határok mentén, mint a vandálok, a gótok, a gepidák és a hunok. E népek történetével és emléktanyájának vizsgálatával számos könyv és tanulmány foglalkozott, azonban a Római Birodalom és e népcsoportok kapcsolatainak összehasonlító vizsgálata a Kárpát-medencében mindeddig nem történt meg. Az értekezésben ezt a hiányt igyekeztem pótolni. A kutatás célja a császári kormányzat Kárpát-medencében alkalmazott politikai kapcsolatrendszerének és eszközeinek feltárása és elemzése volt. A kapcsolatrendszer értelmezéséhez szükséges hozzáfűzni, hogy a háborúk, a békeszerződések, szövetségkötések és az ezek során hozott rendelkezések egész rendszert képeztek, amely nagymértékben befolyásolta a barbaricum népek fejlődését is. Ezen népek közé, akiknek a Rómával kialakított kapcsolatait az értekezésben elemzem, tartoztak a kvádok, szarmaták, vandálok, gótok, gepidák és a hunok. Külön részben foglalkoztam a Kárpát-medence első, korábban kliensállamként jelzett, államalakulatával – a Regnum Vannianummal. Amennyiben a témához tartozik, csak olyan mértékben érintem a dák problémát és az egyéb kárpát-medencei népcsoportokat. A kutatás során a Dunántúl római

megszállása és a nedaoi csata (455) közötti időszakot vizsgáltam. A hunok bukását követő kapcsolatrendszert ugyanis már nem Róma, hanem Konstantinápoly határozta meg. Mivel az elsődleges cél a külpolitikai kapcsolatrendszer és a rómaiak által itt alkalmazott eszközök feltárása és elemzése volt, így a betelepített népekkel és azok történetével, amint a Birodalom területén megtelepednek, nem foglalkozom. Így nem tértem ki a gótokkal kapcsolatos problémákra vagy a foederati kérdésre. Ugyancsak a kapcsolatrendszer tekintetében vizsgáltam a markomann-szarmata háborúkat, az eseménytörténeti problémák elemzése alól az újabb tanulmányok és könyvek mentesítettek.

A kutatás célját három pontban lehet összefoglalni:

- Volt-e dunavidéki külpolitikai stratégiája a Római Birodalomnak
- Ha igen, milyen eszközökkel tudta azt megvalósítani
- Milyen szerepet játszottak ebben a kárpát-medencei Barbaricum népei

II.

Anyaggyűjtés és forrásfelhasználás

A kapcsolatrendszer vizsgálatához széleskörű anyaggyűjtést kellett végezni. A témához kapcsolódó antik források csupán kis számban maradtak fenn, így igyekeztem az epigráfiai, régészeti és numizmatikai emlékmagyot is felhasználni. Az antik irodalom érdeklődésének középpontjában elsősorban a római események álltak és így a barbár népcsoportok kevesebb figyelmet kaptak. Ez alól talán Tacitus Germaniája és Jordanes Geticája jelent kivételt. Ám míg Tacitus elsősorban morális okokból tartott tükröt a római társadalom és politika elé Germania és lakóinak bemutatásával, addig Jordanes Cassiodorust művét kivonatolta, illetve a szóbeli hagyományokat jegyezte le. Így forrásértékükkel kapcsolatban egyre több probléma merül fel. Sajnos ez vonatkozik más irodalmi művekre is. Az 1. századra Velleius Paterculus és Tacitus a fő forrásunk, akik kortársként és magas politikai, társadalmi pozíciót betöltve, számos fontos forráscsoporthoz jutottak hozzá. Sajnos a további egykorú források, mint az a későbbi korszakokra is jellemző, vagy csak részletekben, későbbi munkákban kivonatolva vagy egyáltalán nem maradtak meg. Az 1. századtól egészen a Severus korig fontos adatokat kínált Cassius Dio és Héródianosz. A 2. és a 3. század bizonyos időszakaira egyedüli forrásunk a Historia Augusta. A 4. század bel- és külpolitikai folyamataiba, köztük a dunavidéki háborúba, nyújt betekintést Ammianus Marcellinus. Munkájának jelentős része azonban elveszett. Ugyancsak ehhez a korszakhoz kínálnak adatok a panegyricusok. Sajnos csak kivonatolva maradt fenn Priscos beszámolója a hunoknál tett látogatásáról. A 4. és 5. századi munkák közül Zosimos és Aurelius Victor műveit szükséges még kiemelni. Hozzájuk csatlakozik a gótok történetét felvázolni igyekvő Jordanes Geticája. Az említett szerzők műveiből igyekeztem kigyűjteni a kárpát-medencei Barbaricumról és az ott élő népekről szóló részeket és a kapcsolatrendszerre vonatkozó adatokat. Az antik szerzők beszámolóit részben kiegészíti a római feliratos emlékmagy. Több feliratról, mint M. Vinicius (?)

tusculumi (ILS 8965) vagy L. Tampius Flavianus (ILS 985) Fundiban előkerült feliratai történelmi fontosságú adatokat hordoznak, de a töredékességük miatt többféle kiegészítési javaslatuk ismert. Számos felirat segít a dunavidéki háborúk történetének pontosításához. Így például M. Valerius Maximianusé (AÉp 1956, 124) a markomann-szarmata háborúk katonai akcióihoz kínált új adatokat. Az 1. századi kereskedelmi kapcsolatokat a boldogfai felirat árnyalta nagymértékben.

A kapcsolatrendszer vizsgálatánál egyre nagyobb jelentőséget kap a folyamatosan bővülő numizmatikai és régészeti emlékműanyag. Itt elsősorban a római importtárgyak játszanak szerepet, melyek első összegyűjtését H.-J. Eggers végezte el. Ő volt az, aki meghatározta azok Barbaricumba kerülését is. Így a kereskedelem mellett háborúk során vagy ajándékként kerülhettek a barbárokhoz. Természetesen ennél figyelembe kell venni azok értékét és mennyiségét. A római kerámiák egyes fajtái (házi kerámia, terra sigillata), valamint ékszer típusok (fibulák, gyöngyök) számukat és elterjedésüket tekintve elsősorban kereskedelmi áruként jutottak a germánokhoz vagy a szarmatákhoz. Részben a provinciák ellen intézett támadásokat kereshetnék az ezüst és az arany tárgyak barbaricum feltűnésében. Ennek azonban ellentmond, hogy ezek legtöbbször kincsleletként kerülnek napfényre, vagy a fejedelmi réteghez tartozó személyek temetkezéseinek a mellékletei. A nemesfém viseleti tárgyak és étkészletek esetében sokkal nagyobb a valószínűsége, hogy a római kormányzat ajándékként adta és külpolitikai eszközként használta őket. Így próbálta egyrészt megerősíteni az általa támogatott vezetőket, valamint megnyerni azok támogatását. A római tárgyaknál figyelembe kell még venni lelőhelyüknek a római piacokhoz/határhoz való közelségét. Az értekezés elkészítésénél a már közölt leletanyagot használtam fel. A császárkori fejedelmek és kíséretük temetkezéseinek mellékletei sokat elárulnak a germán vezető réteg Rómához fűződő kapcsolatairól. A fejedelmi sírokról és mellékleteiről a poprádi királysír kivételével tudományos publikációk állnak a rendelkezésre. A Kárpát-medencéből ismert temetkezések szorosan kapcsolódnak a közép-európai Barbaricum vezető rétegének sírjaihoz. Ez különösen szembeütő a 3. századtól, mivel a német- és lengyelországi Hassleben–Leuna–Sackrau körhöz hasonló temetkezések kerültek elő elsősorban a Felvidéken (Szlovákia). A strážeai, osztrópatai, czekei és a 4. század utolsó harmadára datálható poprádi sírok jelzik a germán vezető réteg felértékelődését

A numizmatikai emlékműanyag többféle információt hordozhat a római-barbár kapcsolatrendszerrel. A római pénzek különféle nomináliái a kereskedelemben és az áruforgalomban játszottak szerepet. Barbaricum elterjedésük egyrészt a kereskedelmi kapcsolatokkal, másrészt a Római Birodalomtól kapott évpénzekkel magyarázható, melyre több forrásban is találunk hivatkozást. Az értekezés keretében önálló katalógusban gyűjtöttem össze a Kárpát-medencéből ismert római aureusokat/solidusokat. A katalógusban csak a lelőhellyel rendelkező aranyak találhatóak és az összeállításánál a szakirodalomban közzétett érmek mellett több vidéki és országos múzeum eddig még közöletlen aranyát is felvettem. A listát kiegészítettem a levéltári és adattári adatokkal, mely segítségével olyan adatbázis jött létre, mely számos fontos információt kínál a római külpolitika e sajátos

eszközeinek vizsgálatához. A katalógus és a hozzá tartozó elemzés minden tekintetben újdonságnak számít a római-barbár kapcsolatrendszer kárpát-medencei vizsgálatában. A katalógusban a Iulius-Claudius dinasztia uralkodásától I. Anastasiusszal bezárólag szerepelnek császáronként az érmek. A római aureus/solidus forrásértéke ugyanis éppen abban rejlik, hogy a provinciákban hosszú időn keresztül nem tartoztak a forgalmi pénzek közé, így a Barbaricumba római ajándékként vagy zsoldként kerülhettek. Az irodalmi adatokkal való összevetés alapján a Róma által fizetett évpénz inkább ezüst denarokban érkezett, mely az árucserénél könnyebben felhasználható volt, mint az arany. Ezt támasztják alá a szörvány aranyérmek, melyek nagy részét ékszerként viselték. Az érmek leőhelyeit uralkodónkként és korszakonként az értekezés végén található térképeken vannak feltüntetve. A római érmekeket a barbár ötvösök még nyersanyagként is felhasználták ékszerek készítésénél. Külön forráscsoportot jelentenek az éremleletek. Itt azonban figyelembe kell venni, hogy az adott időszakból milyen számban ismertek. Míg egy-két lelet véletlenül felejtődhetett a rejtkehelyén, addig tucatnyi már háborús helyzetről, barbár betörésekről árulkodik. A római érmek propagandaszerepének köszönhetően számos fontos információt nyerhetünk a római külpolitikáról, mivel a hátlapai ábrázolások és feliratok utalnak a Kárpát-medencében folytatott háborúkra és külpolitikai eredményekre, mint például Antoninus Pius REX QUADIS DATUS bronzai.

Az értekezés elkészítése során törekedtem az írott források kritikai elemzésére és az egyéb forráscsoportokkal való összevetésére. A római kapcsolat- és eszközrendszer rekonstrukcióját elősegítette ez a módszer. Sajnos a Kárpát-medence Barbaricumának belső viszonyait és a letelepedett, valamint bevándorló népek történetét – éppen az írott források hallgatása miatt – csak kis mértékben volt lehetőség rekonstruálni.

III.

A kutatás főbb eredményei

Az értekezés mintegy harmadában foglalkozom a római kormányzat eszközrendszerével, annak működésével és eredményeivel a Kárpát-medencében. A római-barbár kapcsolatokat kétségtelenül a háborúk és különféle békeszerződések befolyásolták a legjobban. A rómaiak a diplomáciai mellett katonai eszközökkel törekedtek a hatalmi koncentráció és a betörések megakadályozására és ezért alakítják ki a birodalom defenzív védelmi rendszerét a folyók mellett. Mint azt a kutatások jelzik, ez a stratégia egészen a markomannszarmata háborúig működött. Marcus Aurelius uralkodása alatt azonban az Észak- és Közép-Európában megindult népmozgások kihatott a határmentén élő markomannokra és kvádokra, akik a szarmatákkal és más népekkel közösen támadták meg a dunavidéki tartományokat, előidézve a birodalom egyik legsúlyosabb válságát. A Pannoniát ért kvád és szarmata támadások elsődleges oka, mint arra az értekezésben is rámutattam, a római csapatok térségbeli

meggyengülése volt. A dunavidéki legiókat magas harcértékük miatt mind a keleti harctéren, mind pedig az ellencsászárok szemben egyaránt előszeretettel vetették be. Ezt használták ki a betöréseknél, melyek közül a legpusztítóbb a 260. évi volt. A tetrarchia korszaka változást hozott a határvédelemben, melynek ma is létező emléke a szarmata nagysánc. A 4. századi betörések háttérében a Barbaricumban végbement népmozgásokat és politikai változásokat kereshetjük. Ezeket a római külpolitika ekkor még kezelni tudta. A hunok megjelenésével a Birodalmat előzőnlő gótok és egyéb germán csoportok alapjaiban változtatják meg a korábbi stratégiát. A hunok ugyanis a határoktól keletre létrehozzák birodalmukat, melynek központja az 5. század második negyedében már a Kárpát-medencében található. A hunok célja a római területre való beköltözés helyett elsődlegesen a római anyagi javak elnyerése volt. Ezt szolgálták egyrészt a katonai segítségnyújtás biztosítása a Nyugatrómai Birodalom részére, másrészt a Keletrómai Birodalom elleni hadjáratok. A római területekre – a pannoniai provinciákra – elsősorban egyfajta biztonsági övezet kialakítása miatt volt szükségük. A háborúkhöz, katonai akciókhoz szorosan kapcsolódnak a különféle szerződések (foedus), melyekről az antik forrásokból csupán ritkán és keveset szólnak. Róma részéről visszatérő elem volt az elrabolt javak és polgárok visszaszolgáltatásának kérése. A barbárok számára nagy fontossággal bírt a római piacok látogatásának engedélyezése és a különféle címmel jelölt pénzügyi támogatások elnyerése. A római eszközrendszernek fontos elemei voltak ezek, mivel rajtuk keresztül Róma a barbár vezető réteget illetve azok kíséretét tudta maga mellé állítani. Ezeket a Maroboduus ellen indított hadjáratot záró békekötéstől kezdve egészen a hunkorig gyakran alkalmazta a római kormányzat. A különféle ajándékok és anyagi javak segítségével többször tudott aktívan beavatkozni a határon túl élő népek hatalmi viszonyaiba (Maroboduus, Catualda majd Vannius bukása). Ezt az eszközrendszert a források szerint a állami és helyi tartományi szinten egyaránt alkalmazták. Az eszközök közé tartoztak a különféle barbaricum építmények, melyek szerepét tovább sikerült az értekezésben pontosítani. Míg ezek egy része (táborok, parti erődök, őrtornyok) a római katonai jelenléttel állt kapcsolatban, addig számos a kvád területről ismert római villákra emlékeztető, római nyersanyagokból és technikával épített épülettel kapcsolatban többféle elképzelés merült fel. Ezeket a római-germán kapcsolatokat felügyelő római tisztek lakhelyének, kereskedelmi állomásoknak és a germán vezető réteg lakhelyeinek egyaránt tartották. A kutatások ezen utóbbi használatukat erősítik meg, mely alapján barbaricum épületeket az 1. századtól a későrómai korszakig építettek a rómaiak. Az új eredmények közé tartozik a szarmata sáncrendszer datálásának pontosítása, mely alapján a korai sáncot a tetrarchia idején építették ki.

A római külpolitika legtöbbet vitatott eszközei közé a kliensállamok tartoznak. A J. Klose féle modellt, mely szerint a Római Birodalom határai mentén létrehozott kliensállamokkal vagy ütköző államokkal igyekezett határait biztosítani, melyek a támadásokat felfogták volna, az utóbbi időben többen kétségbe vonták. E államok vezetői a köztársaságkorban már megfigyelhető „kliensi” viszonyban álltak volna a birodalommal, illetve a császári kormányzattal. Ilyen „kliensállamok” a Kárpát-

medencében is megtalálhatóak, mint például a regnum Vannianum vagy a kvád királyság. A felmerült kételyek egy része csakugyan jogos, mivel a birodalmi határok védelmében nem játszottak komoly szerepet. De mint azt a forrásokra és ábrázolásokra alapuló vizsgálataim jelzik, bizonyos a köztársaságkorra jellemző kliensi függés a kvádok esetében csakugyan megfigyelhető. Hasonló vita bontakozott ki Luttwak elképzelései nyomán a Római Birodalom külpolitikai stratégiájával kapcsolatban. A dunavidéki stratégiát a kutatásaim alapján a határok mellett kialakuló hatalmi koncentráció megakadályozása határozta meg egészen a markomann-szarmata háborúig, erre utal Tacitus Germaniájának 33. caputja is. Ennek kialakításában egyrészt Maroboduus állama, másrészt a dák állam miatti veszélyeztetettség játszott szerepet. Itália Dunavidékhez való közelsége nagymértékben befolyásolta a római katonai koncentrációt, amely a dunai határt az 1. század végétől jellemezte. Mint azt éppen a markomannok Itália ellen indított 170-es évek elején történt támadása is mutatja, ez a félelem nem volt megalapozatlan. A római külpolitika e cél biztosítása érdekében használta fel az említett kapcsolatrendszert. Ez tükröződik Maroboduus, majd Vannius bukásában. Az egyre nagyobb befolyásra szert tevő Vannius ellen a szomszédos népekből toborzott hadsereget és annak trónkövetelő rokonait használták fel, mely segítségével, mint azt a 69. év eseményei jelzik, több király állt a kvádok élén. A dák probléma semlegesítését pedig a római hadsereg végezte el. A 2. század második felében megszerveződött „törzsszövetségekkel”/népekkel (gótok, alemannok) szemben a Római Birodalom már elsősorban katonai eszközöket próbált alkalmazni, de mellettük a különféle évpénzek szerepe is felértékelődött. Sőt a germán segédszerepeket egyre nagyobb számban veszik igénybe. Ugyan a források hiányosak, ám ennek ellenére többször értesülünk arról, hogy a római kormányzat aktívan beavatkozott a kvád hatalmi viszonyokba. A 3. század utolsó harmadától az erőforrások felszabadulásával Róma ismét az aktív, sokszor a katonai akciókra épülő külpolitikai stratégiát alkalmazza a kárpát-medencei Barbaricumban. Ennek célja a barbaricum népek megosztása és egymás ellen való kijátszása volt. A kialakult helyzetet azonban nagyban befolyásolta a gótok és egyéb germán csoportok fokozatos előrenyomulása, amely a szarmata sánc kiépítéséhez vezetett. Ennek a helyzetnek a hunok megjelenését követő gót kivándorlás vetett véget és hozott kisebb-nagyobb megszakításokkal néhány évtized nyugalmat Pannoniának. A hunokkal kapcsolatban kialakított stratégiát mind a római, mind pedig a konstantinápolyi kormányzat aktuális belpolitikai problémái határozták meg.

Az értekezés második harmadában a kárpát-medencei germán és szarmata népek történetét és Rómához fűződő kapcsolatait vizsgáltam az írott források és a numizmatikai és régészeti emlékek összevetésével. Itt kell megjegyezni, hogy a sokszor egyetlen népként tárgyalt szarmaták, kvádok, vandálok, mint arra a források is többször utalnak, több csoportból álltak, melyek élén külön vezető réteg és király állt. Egyes időszakokban ezeknek egy király alatt történt egyesítése figyelhető meg. A Regnum Vannianum sajátos szerepet játszott e folyamatban, mivel a markomann kíséretből jött létre, vezetőjét a kvád Vanniust pedig római

hadvezér nevezte ki. Vannius kiterjesztette hatalmát a kvádokra és más csoportokra, valamint szarmata harcosokat fogadott fel. Mint azt a kutatásaim alátámasztják ez a hatalomkoncentrációja vezetett bukásához és regnumának felosztásához. A kvádok sajátos szerepét egészen az 5. századig részletesen elemzem. A regnum Vannianum bukásával összefüggésben említik meg elsőként a szarmatákat. Az értekezésben cáfolom azon elképzeléseket, hogy tudatos római telepítéssel jelentek volna meg az Alföldön, sokkal nagyobb a valószínűsége, hogy az északkeleti hágókon és nem pedig a Duna mellett vándoroltak be. Ez a folyamat azonban több évtizedig tartott. A 3. és 4. században az Alföld keleti részén végbement változásokra sikerült magyarázatot találnom a vandálok egyre nagyobb szerepvállalásával. A numizmatikai és régészeti leletanyag alapján Róma szövettségeseiként a korábbi véleményekkel ellentétben komoly szerepet játszottak mind a szarmatákkal, mind pedig a gótokkal szemben, egészen a 4. század utolsó harmadáig. Az aranyérmek jelentős része a hatalmuk alatt álló területen jelentkezik, melyhez a fejedelmi temetkezéseik társulnak (Osztrópatka, Czéke, Poprád). A Dacia feladása után Erdély nagy részét megszálló gótok szerepét sikerült kutatásaimmal tovább finomítottam. A forrásanyag elemzése azon eredményre vezetett, hogy a gepidák csak a 4. század második felében kezdik meg bevándorlásukat a Kárpát-medencébe, nem pedig a 3. században.

Az értekezés harmadik harmadában a Kárpát-medencéből ismert fejedelmi temetkezéseket és mellékleteiket elemzem a római-barbár kapcsolatrendszer tekintetében, illetve a császár- és koranépvándorláskori aureus/solidusforgalom értékelését végeztem el, melynek alapját a disszertáció végén található katalógus és az elterjedési térképek adták. A fejedelmi temetkezések római tárgyai arról árulkodnak, hogy a 3. századtól a germán elit szerepe felértékelődik, melynek egyik magyarázata a határok védelme mellett, a katonai támogatásuk biztosítása volt a római belső és külső háborúkban. Ez a szerep a 4. század végéig megfigyelhető, mint azt a poprádi sír is jelzi. Az aranyéremforgalom elemzése során sikerült tisztázni a vandál hatalmi szféra kiterjedését, valamint a szarmata sáncrendszer tetrarchia idejére eső kiépítését alátámasztani. Külön eredmény, annak bizonyítása, hogy a burgundok oldalán Probus császárral Raetiában megütköző vandálok nem a silingekhez, hanem a hasdingokhoz tartoztak.

A kárpát-medencei Barbaricum és a Római Birodalom kapcsolatrendszerét leginkább Tacitus sorai (Germania 42, 2): "*sed vis et potentia regibus ex auctoritate Romana. raro armis nostris, saepius pecunia iuvantur, nec minus valent*" jellemzik, amit a kutatásaim eredményei is megerősítettek.

A TÉMÁBAN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

PROHÁSZKA PÉTER: Pannonia és a szlovákiai kvád barbaricum kereskedelmi kapcsolatai a leletek tükrében – Die Handelsbeziehungen Pannoniens und des slowakischen quadischen Barbaricums im Spiegel der Funde. Heves Megyei Régészeti Közlemények 2, 2000 (2001) 51-70.

PROHÁSZKA PÉTER: Angaben zur Archäologie und Geschichte des Wallsystems in der grossen ungarischen Tiefebene. In: Garam É.–Patay P.–Soproni S., Sarmatisches Wallsystem im Karpatenbecken. RégFüz II/23. Budapest 2003, 79-89.

PROHÁSZKA PÉTER: Az osztrópatatai vandál királysír. Esztergom 2004. 143. o.

PROHÁSZKA PÉTER: Régi-új 5. századi római aranypénzek a Magyar Nemzeti Múzeum Adattárából. – Altneue römische Goldmünzen des 5. Jahrhunderts aus der Archiv des Ungarischen Nationalmuseums. Numizmatikai Közlöny 104-105 (2005-2006) 15-30.

PROHÁSZKA PÉTER: Das vandalische Königsgrab von Osztrópataka (Ostrovany, SK). MGH 3. Budapest 2006. 134 o.

PROHÁSZKA PÉTER: Beiträge zum spätrömischen und byzantinischen Goldmünzverkehr zwischen dem 4. und 8. Jahrhundert in Siebenbürgen. Cercetări Numismatice 12-13 (2006-2007) 97-103.

PROHÁSZKA PÉTER: Kincsek a levéltárból II. Tanulmányok Európa kora népvándorlás kori régészetéhez – Schätze aus den Archiven II. Beiträge zur frühvölkerwanderungszeitlichen Archäologie Europas. Budapest 2008. 138. o.

PROHÁSZKA PÉTER: Der spätrömische Schatzfund von Szűgy (1837). Numismatické Sbornik 2007 s. a.